

OBČINSKA UPRAVA

GLASILO „KMETSKE ŽUPANSKE ZVEZE“.

Izhaja vsakega 10. in 25. dne meseca, ter stane celoletno 6 kron, polletno pa 3 krone

Dopise je pošiljati uredništvu »Občinska Uprava« v Ljubljani. — Rokopisi se ne vračajo.

Odgovorni urednik:

Dr. Vladislav Pegan.

Naročnino in oglase sprejema upravništvo »Občinske Uprave« v Ljubljani

Cena oglasom je za dvostopno petitno vrsto 20 vinarjev, večkratno inseriranje po dogovoru.

Slovenska občina v boju za jezikovne pravice.

Županstvo je izvršujoči organ avtonomne občine oziroma občinskega odbora; avtonomen je torej v svojem svojstvu tudi župan.

Globoko v ustroj občinskega poslovanja in delokroga posega med drugimi jezikovno vprašanje. Znano je le predobro, kako nekteri c. kr. — zlasti pa c. in kr. uradi naravnost mučijo slovenska županstva z nemškimi vlogami, ker je posebno med uradništvom — žal — premnogo elementov, ki imajo pred očmi le ponemčevalni zistem.

Po dolgih borbah, trajajočih desetletja, se je vendar toliko doseglo, da dopisujejo državni uradi slovenskim občinam v slovenskem jeziku, — v kakšnem seveda — je drugo vprašanje.

Dohajajo pa občinam (županstvom) od raznih uradov kakor tudi zasebnih strank nemški dopisi. — Nastane vprašanje, kaj naj se ž njimi zgodi in kako naj se rešujejo.

Nektere občine so se po sklepu občinskih odborov postavile na stališče, da ne bodo sprejemale dopisov v drugem jeziku kot v slovenščini. — Seveda je tak sklep politična oblast v vseh instancah razveljavila.

Sprejemati se torej morajo vsi tujejezični dopisi; glede reševanja pa je stvar druga.

Ni ga zakona, ki bi veleval, da mora znati župan ali kak občinski odbornik v slovenski občini kak tuj jezik; ravno tako se ne more siliti občina, da preskrbi županstvu na primer nemščine zmožnega tajnika. V takem slučaju se lahko smatra nemščina kot — tuj jezik; saj je v občini živa duša ne razume. Določila člena XIX. državnega osnovnega zakona z dne 21. decembra 1867 drž. zak. št. 142, po katerih je nemški jezik

na Kranjskem deželno-navaden, se morejo nanašati le na one kraje, kjer res prevladuje nemški živelj ali je vsaj v znatni manjšini, ne pa na popolnoma slovenske kraje.

V letošnji 4. številki »Občinske Uprave« smo priobčili dopis iz občine Kokarje na Štajerskem, kako postopa ondi županstvo z nemškimi dopisi. Znano nam je, da politična oblastva na Štajerskem, Koroškem in Primorskem, kot drugi razni c. kr. uradi brez zaprek pošiljajo županstvom prevode tujejezičnih, torej tudi nemških dopisov ali jih vsaj tolmačijo.

Ne tako pri nas.

Prihajamo po tem uvodu na konkreten slučaj. — Občinski odbor na Rakeku je sklenil v seji dne 18. oktobra 1908, »da so vsi v kakem drugem, kakor v slovenskem jeziku dohajajoči dopisi in naslovi kratkoma zavrnuti.« — Ta sklep je v smislu § 95. obč. reda razveljavilo c. kr. okrajno glavarstvo v Logateu ter je to razveljavljenje potrdila tudi deželna vlada.

Kakor pa je razvidno iz poznejših dopisov in odločb, se v tem slučaju ni šlo de facto za drugo kot za to, da okrajno glavarstvo preskrbi občini slovenske prevode nemških dopisov. — To sledi iz tega, ker je županstvo res poročalo okrajnemu glavarstvu v Postojni z dopisom z dne 16. junija 1909 št. 702, — »da bode nemške tiskovine brez izjeme neizpolnjene nazaj poslalo, nemške dopise pa ne reševalo, ampak c. kr. okrajnemu glavarstvu v prestavo pošiljalo.«

Iz tega sledi, da je bil sklep občinskega odbora dne 18. oktobra 1908 le formalno pomanjkljiv in stilistično nepravilen, ker se je v praksi potem drugače izvrševal.

To dokazuje tudi dejstvo, da je županstvo nemški dopis c. kr. domobranskega pešpolka št. 27 z dne 18. maja 1909 št. 520 faktično sprejelo, a ga

poslalo c. kr. okrajnemu glavarstvu, da preskrbi slovenski dopis, — na kak način, o tem se županstvo ni posebej izrazilo, — ampak prepustilo način c. kr. okrajnemu glavarstvu.

Okrajno glavarstvo v Logatcu pa se je postavilo na stališče, da prisili z orožjem § 99. občinskega reda županstvo, da bode tudi reševalo nemške dopise. Sprejemalo jih je itak, torej je bil tozadevni ponovni ukaz odveč.

Proti ukazu, da mora tudi reševati nemške dopise, pritožilo se je županstvo na deželno vlado, ki je — samoobsebi umevno — ukaz okrajnega glavarstva potrdila.

Ampak utemeljevanje deželne vlade precej šepa, in se mora imenovati uprav kuriozno.

V odloku stoji nekako takole:

V občinskem odboru sta dva odbornika, ki razumeta nemški, — ergo se morajo tudi reševati nemški dopisi. — Županstvo pa da je dolžno, sama si preskrbeti prevode nemških dopisov.

Proti tej razsodbi vloži županstvo seveda pritožbo na notranje ministerstvo. Da bo situacija povsem umljiva, priobčujemo to pritožbo doslovno. — Seveda bomo svoječasnno tudi poročali o izidu.

Pritožba se glasi:

C. kr.
ministerstvo notranjih zadev
na
Dunaju.

Glasom priloženega odloka c. kr. okrajnega glavarstva v Logatcu z dne 31./7. 1909 št. 286/Prs. c. kr. deželna vlada v Ljubljani z razsodbo z dne 29. julija 1909 št. 2216/Pr. ni ugodila pritožbi županstva zoper odredbo omenjenega c. kr. okrajnega glavarstva z dne 24. junija 1909 št. 233/pr., z katero se je naročilo županstvu, da mora v nemškem jeziku sestavljene tiskovine in dopise brez vsakega upiranja sprejemati in jih točno in pravilno reševati.

Navedeno razsodbo je utemeljevala deželna vlada s tem, češ, da je nemški jezik na Kranjskem deželno-navaden in je temeljem člena XIX. državnega osnovnega zakona z dne 21. decembra 1867 drž. zak. št. 142 njega enakopravnost v šolah, uradih in javnem življenju na Kranjskem brezdvomna.

Proti omenjeni razsodbi vlaga županstvo na podlagi sklepa občinskega odbora v seji dne .....

v odprtem roku sledečo
p r i t o ž b o ,

z nastopnim utemeljevanjem.

Res je, da je nemški jezik enakopraven s slovenskim, ampak to še ni razlog, da bi morala popolnoma slovenska občina reševati nemške dopise, če jih ne razume. Ravno na

podlagi enakopravnosti se mora zahtevati, da se ji omogoči reševanje nemških dopisov na ta način, da se jim preskrbe slovenski prevodi.

Tu se gre za princip, kajti vzemimo slučaj, da nikdo v občini ni zmožen nemščine. — Kdo naj v takem slučaju tolmači nemške dopise. — Ali obstoji sploh kak zakon, po katerem bi bila občina dolžna preskrbovati si sama prevode in nositi še tozadevne troške.

V zasebno-pravnem življenju pa sploh nikdo ni obvezan v svrhu javnosti poznati — bodisi zadostno ali nezadostno — drugi deželni — v tem slučaju nemški — jezik. Bodisi, da kak sedanji član občinskega odbora razume nemščino, a to še ni posledica, da bode kdo tega jezika več tudi v bodočnosti.

V zadnjem slučaju bi bila sedanja, preje omenjena odločba irelevantna, ker se gre tu le za pojedini konkretni slučaj, vprašanje samo pa je tako principijelno važno, da se ne sme omejiti le na ta slučaj.

Pa tudi se utegne, če bi ostalo pri tej razsodbi, uveljaviti nevaren prejudic, ker bi enake izgovore iskale državne oblasti tudi takrat, če bi ne bilo niti v občini niti v obližju osebe, ki bi mogla tolmačiti nemške dopise v pravem smislu; polovičarstvo pa dovede le prepogosto do marsikterih nevarnih komplikacij. Zlasti pa mora občina ugovarjati ukazu, da si mora sama preskrbeti prevode na drug način, kakor potem svojih višjih oblasti.

V poštevek pride dalje tudi dejstvo, da morajo c. kr. centralni uradi in pa drugi c. kr. državni uradi, ki se nahajajo v deželah, kjer bivajo Slovenci v kompaktnem številu, ravno v smislu člena XIX. državnega osnovnega zakona dopisovati slovenskim občinam v slovenskem jeziku, zato more občina Rakek od vseh državnih uradov doposlane dopise reševati le tedaj, če so ji umljivi, torej pisani v slovenskem jeziku. — V nasprotnem slučaju pa je dolžnost c. kr. političnih oblastev — v kolikor se zadeva tiče prenešenega delokroga — preskrbljevati občinam slovenske prevode.

Znano je namreč, da tako delajo vsa politična oblastva na Koroškem, Štajerskem in Primorskem, in preskrbujejo občinam prevode vseh tujejezičnih uradnih spisov. To velja zlasti tudi glede vlog zasebnih strank, ki jih bode občina pač sprejemala, reševala pa le tedaj, če jih bode okrajno glavarstvo — enako kakor za morebitne tujejezične dopise c. kr. ter c. in kr. uradov — preskrbelo slovenske prevode.

Prezreti pa se ne sme za našo občino in za našo upravičenost pričujoče pritožbe velevažno dejstvo, da je nele občina sama popolnoma slovenska, ampak tudi celi okraj logaški, kajti oni prebivalci z nemškim občevelnim jezikom, ki jih izkazuje statistika na podlagi ljudskega štetja

z dnevom 31. dec. 1900 in ki bivajo na Rakeku — po številu 15 — so le uradniki z družinami, ki pa se ne morejo prištevati k stalnim občanom, ker so vsak hip lahko premeščeni. Vsi ostali prebivalci pa so Slovenci, s slovenskim materinim jezikom.

Cel logaški okraj je štel po navedenem ljudskem štetju 40.005 prebivalcev, med temi le 202 Nemca, — zopet le uradniške družine.

Naša pritožba in obenem zahteva je tudi že iz tega razloga upravičena in sicer tembolj, ker politična oblastva, kar je tudi znano, brez vsakega ugovora prevajajo v nemščino slovenske dopise raznim uradom — osobito vojaškim.

Nadaljni razlogi so še, ki vtemeljujejo upravičenost pritožbe, da je župan v svojstvu kot načelnik občinskega urada in občine

a) avtonomen;

b) upravičen celo zahtevati, da pozna vsebino spisa sam tudi v izvorniku — nele v prestavi, ker le tako bi bilo mogoče docela pravilno reševanje;

c) kot tak **izvoljen** — kakor cel občinski odbor; — vsled tega nikdo ne more zahtevati, da mora bodisi župan ali pa kak drug član občinskega odbora biti vešč drugega — v tem slučaju nemškega jezika, — ker bi se drugače zopet ustvaril nevaren prejudic, ki bi kršil ustavno življenje.

Izpodbijati pa se mora rabsodba deželne vlade z dne 29./7. 1909 št. 2216/pr. tudi glede trditve, češ, da izreka glede dobave prestav v nemškem jeziku sestavljenih dopisov in tiskovin v slovenski jezik sploh ni v spodbiti rabsodbi c. kr. okrajnega glavarstva, ker je ta pasus prav jasno izražen v odloku omenjenega urada z dne 24. junija t. l. št. 233, proti kateremu se izrečno izraža tukajšnja pritožba z dne 28. junija 1909 št. 717.

Z ozirom na to, da

1. občina oziroma županstvo po zakonu nikakor ni vezano s a m o (= na lastne troške) si preskrbovati prevodov nemških dopisov v slovenščino, dalje

2. da se baš na ta način krši ravnopravnost slovenščine v uradih, ker se c. kr. okrajno glavarstvo brani tolmačiti oziroma prevajati nemške dopise i. t. d. v slovenščino, in

3. ker se gre za ugotovitev principa zlasti za slučaj, da bi ne bilo mogoče dobiti človeka, ki bi bil nemščine p o p o l n o m a vešč —

predlaga

podpisana občina po svojem izvršilnem organu:

C. kr. ministerstvo notranjih zadev naj razveljavi izpodbijano rabsodbo c. kr. deželne vlade v Ljubljani kakor tudi prejšnjo c. kr. okrajnega glavarstva v Logatecu, ter prizna občini Rakek

pritožbenim potom pravico, da sme v vsakem slučaju zahtevati prevode nemških dopisov, ker ji slednji niso umljivi, torej jih tudi reševati ne more.

Županstvo občine Rakek,

dne .....

O nameravani uporabi vodnih sil na Kranjskem.

(Inicijativa deželnega odbora kranjskega.)

Kakor več drugih listov — smo prejeli tudi mi sledeči članek, ki ga radevolje priobčimo. —

Ne da se tajiti, da kranjska dežela zadnja leta kaže vidna znamenja gospodarskega napredka. Sicer smo še daleč zadaj za raznimi deželami, ki uživajo ugodnejše naravne in politične pogoje, ali vsaj za gospodarsko povzdigo je položen temelj in v ljudstvu se kaže veliko zanimanje za vse, kar bi moglo povzdigniti naš gospodarski položaj. Zlasti odkar se je razvila združna ideja, ki je naučila najširše sloje prebivalstva, kako se dajo majhne sile posameznikov združiti v veliko moč, se je pojavilo na vseh poljih veselo in plodonosno gibanje.

V obrti pa ne napredujemo, kakor bi bilo želeli. Ne le pomanjkanje strokovne izobrazbe je v tem oziru občutno, ampak tudi sredstev manjka za razvoj industrije. Najboljši pripomoček razvoju industrije so prirodne sile, ki jih je treba postaviti v službo človeškemu delu. Pa to zmore samo veliki kapital, ki ga ni v domačih rokah. V tem oziru namerava deželni odbor predložiti deželnemu zboru velevažen načrt, ki bi bil vsaj za en del Kranjske dežele, ki ima sedaj že ustvarjene vse predpogoje za razvoj industrije, namreč za Gorenjsko, največjega pomena. To bi bila podeželna električna centrala, ki bi velik del naše dežele preskrbela z električno lučjo in gonilno silo za motorje v uporabo obrtu in poljedelstvu.

Moderni razvoj zahteva tudi od poljedelca, da uporabi zase nove iznajdbe, ki bi mu olajšale težko delo in mu nadomestile delavske sile, ki jih sedaj žal mnogokrat niti dobiti več ni mogoče. Zato si nabavljajo poljedelci kmetijske stroje in v nekaterih krajih so se že ustanovile strojne zadruge, v katerih si kmetovalci skupno nabavljajo stroje za poljedelska dela. Ta napredek bi se brez dvoma pospešil, ako bi bile zadrugam in posameznim posestnikom na razpolago cenene gonilne sile.

Še veliko večja je pa potreba gonilne sile za obrtnika. Dandanes tlači malega obrtnika konkurenca tovarnen, ki imajo na razpolago velika sredstva, z katerimi mali obrtnik nikakor ne more tekmovati. Vsled tega propada domača obrt in

nujno potrebno je, podati tudi manjšemu obrtniku pripomoček, da more za svoj obrat uporabiti vse tehnične pridobitve.

Korist in ugodnost električne razsveljave je splošno pripoznana in zato se zlasti naša mesta, pa tudi žemetske občine trudijo pridobiti si v ta namen električni tok bodisi z lastnimi napravami, ali na ta način, da stopijo v zvezo z kakim tovarnarjem, od katerega kupujejo tok. Take majhne naprave so večinoma jako nezadostne in imajo poleg velikih ustanovnih in obratnih stroškov tudi razne pomanjkljivosti. Čim večja je taka naprava in v čim večji množini proizvaja potreben tok, tembolj zadošča svojemu namenu in tem manjši so primeroma njeni troški.

So pa tudi še drugi nagibi, ki so dovedli deželni odbor do njegovega sklepa.

Na Gorenjskem so vodne sile zlasti ob Savi, ki danes še niso izkoriščene, a samo vprašanje časa je, da se to zgodi. Pa kdo jih bo izkoristil in v katero svrhu? V pošteve pridejo tu trije faktorji: ali privatni kapital, ali država, ali pa dežela z našimi občini.

1. Domačega kapitala ni v toliki meri, da bi se mogel z uspehom lotiti tako velikega podjetja. Prepustiti bi morali to tujemu kapitalu, ki v resnici že sega po naših vodnih silah. Deželni odbor nikakor ni nasprotnik privatne inicijative na gospodarskem polju, ampak želi tudi privatni podjetnosti dati novih pogojev, da se more vedno bolj razviti. Vendar ima svoje tehtne pomisleke, da bi prepustil naše vodne sile brezskrbno njihovi usodi.

Kranjska dežela že po svoji prirodni legi kliče k sebi podjetnost mednarodnega kapitala. Odprta nam je pot k morju in odpira se veliki trg v orientu. Kranjska dežela je na križišču dveh svetovnih prometnih cest, od katerih vodi ena od severa proti jugu, in druga veže vzhod z zahodom. Železniške zveze so na vse strani ugodne. Taka dežela je kakor ustvarjena za razvoj obrtnosti. Pa tudi mednarodni kapital, ki ga ti predpogoji morajo privabiti v našo deželo, bi naše vodne sile izkoriščal samo v svoje svrhe in ne bi oddajal ničesar širšim slojem našega poljedelskega in obrtnega prebivalstva. Mi pa hočemo, da se te vodne sile socializirajo, da postanejo last vsega ljudstva in vir dohodkov za najširše sloje. Povzdigniti hočemo v prvi vrsti naš samostojni srednji stan. Nečemo, da bi naše ljudstvo postalo narod dninarjev, ampak hočemo narod samostojnih podjetnih gospodarjev na svoji zemlji. Zato želi deželni odbor glavne vodne sile, ki so v največji nevarnosti, pridobiti in jih postaviti v službo domačemu prebivalstvu, predno se jih še drugi polaste. Za privatno podjetnost ostane še itak dovolj široko polje.

2. Drugi faktor, ki pride tu v poštev, je država. Železniška uprava se bavi že dalje časa z vprašanjem, kako vpeljati na naših železnicah električni obrat in si je izbrala v ta namen največje vodne sile naše Gorenjske. Ne oporekamo, da bi država od tega utegnila imeti korist, a za nas pride v poštev v prvi vrsti dejstvo, da bi, ako železniška uprava izvrši svoj namen, te vodne sile služile edino samo namenom železnice, popolnoma odtegnjene bile pa za drugo uporabo našemu ljudstvu in to za vso bodočnost. Vsled tega je deželni odbor z vso energijo nastopil proti nameri uprave državnih železnic in je pri dotični obravnavi odločno izrekel, da naj te vodne sile služijo namenom obrti in poljedelstva. V ta namen se je deželni odbor priglasil kot podjetnik v imenu našega prebivalstva in vložil tudi svoj projekt. Ta korak deželnega odbora ni ostal brezuspešen. — Železniška uprava se je izjavila, da je pod gotovimi pogoji pripravljena priznati deželi prednost pri uporabi vodnih sil. V to svrhu se vrše pogajanja, kako bi se nameravana centrala izvršila kot deželno podjetje, ki bi v slučaju elektrificiranja železnic tudi železnici oddajal potreben tok.

3. Tretji faktor, ki pride v poštev, je torej dežela s svojimi občini, ki bi gotovo najbolje ustregla domačim razmeram in gospodarskim potrebam našega prebivalstva. Predno se pa stori tak dalekosežen sklep, ga je treba natančno pretehtati. Deželni odbor bi mogel priporočiti deželnemu zboru le tedaj tako napravo, ako bi prišel do trdnega prepričanja, da bi se taka naprava tudi resnično rentirala. V to svrhu je uvedel deželni odbor poizvedbe, koliko toka bi se takoj oddalo za luč in koliko za moč. Zlasti v obrtnih krogih se je ta misel sprejela takoj spočetka z velikim veseljem. Mnogo obrtnih podjetij se tedaj ne more razširiti zaradi pomanjkanja moči. Tudi industrijalci, ki so si že priredili drage lastne centrale, čutijo nedostatnost svojih naprav in žele, da bi se deželna centrala čimpreje izvršila, ker bi jih rešila velikih investicijskih stroškov. Veliko manjših obratov, in na to polagamo največjo važnost, bi pa postalo šele možnih, ako bi jim bila na razpolago taka podeželna centrala.

Za poizvedbe in napravo projektov je pooblastil deželni odbor električno družbo »Union« (A. E. G. Union), ki izvršuje sedaj poizvedbe po svojih tehnikih. Inženirja te družbe gg. Uhl in Dušan Sernee se bosta oglasila te dni pri občinah in pri večjih podjetnikih, da — za sedaj seveda čisto neobvezno — nabereta podatkov, koliko moči bi taka podeželna centrala mogla oddati. Od teh poizvedeb je odvisen prvi obseg cele naprave oziroma naprava sama. Natančnejši pouk pa bodo podale knjižice, ki se bodo izdale v tam namen.

Občina in pokopališče.

(Odločba finančnega ministerstva z dne 5. aprila 1909, št. 3266 ex 1908, št. fin. min. 36.434 ex 1909).

V smislu § 3, črka d) zakona z dne 30. aprila 1870, drž. zak. št. 68 je zavezana krajevna občina nasproti državi — napravljati oziroma razširjati pokopališča. Ta principijelna dolžnost pa se dejanski jenja (odstopi), če je zadoščeno potrebam pokopaliških prostorov po obstoju župnih (farnih) pokopališč.

Po tem se smatra, da obstoji v slučaju naprave, oziroma razširjenja kakega pokopališča občini poverjeni javni namen vselej takrat, če napravi občina sama iz svojega premoženja nov pokopališki prostor, oziroma razširi kakega že obstoječega.

Če pa nasprotno prepusti občina razširjenje pokopališča kakim drugim pravnim osebam, da prepusti le v to svrhu potrebna zemljišča proti plačilu, — ne more — v kolikor pride v poštev občina, biti govora o izpolnjevanju njej poverjenega javnega dela.

Ta odločba se tiče prostosti pristojbin v smislu tarifne postavke 75, lit. b, pristojbinskega zakona. — Oproščenje pristojbine torej odpade, če se ne gre za lastno izvrševanje v opisanem smislu v javne namene.

Telesna izobrazba šolske mladine.

Minister za uk in bogočastje je izdal na vsa deželna šolska oblastva odlok z dne 13. aprila 1909 št. 23.926 ex 1908, tiče se pospeševanja telesne izobrazbe (vaje) šolske mladine.

Ne bo odveč, če tudi mi objavimo ta odlok, ker se v posameznostih tiče tudi občin, ki morajo vzdrževati šolske prostore.

Odlok — prosto preveden — se glasi sledeče:

Povsod se izraža želja, naj se od strani šole na telesno vzgojo šolske mladine obrača večja pozornost, kakor se je to doslej godilo. Tudi se ne da od nobene strani zanikavati vrednost take izobrazbe za vspešen razvoj rastoče generacije.

Ministerstvo je vsled tega tudi že ponovno sprožilo gojenje mladinskih iger in pospeševanje vsakterega primerne športa po šoli, posebno tudi plavanja, in je tudi podpiralo (subvencioniralo) posamezne priredbe za pospeševanje takih naprav.

Vkljub temu pa je vspeh takih izpodbud dosedaj še malo zadovoljiv, osobito kar se tiče občnih ljudskih in meščanskih šol. Povod temu je v prvi vrsti pač okolnost, da se mnogim učnim močem na splošnih ljudskih in meščanskih šolah ni dalo

med njihovo učno dobo sploh nikake priložnosti, ali pa le nezadostno, da bi se izobrazili v mladinskih igrah in primernih športnih zabavah, tako da vkljub najboljši volji ne morejo prevzeti vodstva takih iger in športov, torej tudi niso v stanu, v zadostni meri pospeševati gojenje takih iger.

Z ozirom na to bi bilo priporočljivo uvaževati, da se uvedejo popoldnevi za igre na učiteljskih pripravnicah. Zato bi bila prilično najprikladnejša dva prosta popoldneva, ko ni šolskega pouka. Pri tem pripomni minister, da bi bil pripravljen dovoljevati voditeljem iger primerne remuneracije (nagrade), in tudi dovoljevati primerne subvencije (podpore) v svrhu nabave in vzdrževanja potrebnih priprav za igre.

Da pa se doseže tudi na občnih ljudskih in meščanskih šolah hitrejše razširjanje gojenja telesne izobrazbe šolske mladine, bilo bi morda umestno, ponovno opozoriti učiteljstvo teh šolskih kategorij na velik pomen telesnih vaj — in stopiti v dotiko z onimi faktorji, ki vzdržujejo šolo, kakor tudi z društvi, ki imajo podoben namen (namreč gojiti telesne vaje) kot: n. pr. društva za mladinske igre, telovadska-, plavalna-, veslarska- i. t. d. športna društva, da preskrbe potrebne prostore in priprave za igre, ali pa da morebiti dovolijo za to podpore.

Dalje je izjavil minister, da je pripravljen dovoliti posameznim učnim osebam občnih ljudskih in meščanskih šol, ki bi si na poseben način pridobile zaslug za povzdigo telesne izobrazbe mladine, primerne remuneracije, in tudi sicer dovoljevati v pospeševanje tega namena primerne subvencije, v kolikor bodo to dopuščala za to določena sredstva.

Odlok končuje s prošnjo na deželni šolski svet, naj obrne vso pozornost temu vprašanju.

Stari naroči so že dejali, da prebiva »mens sana in corpore sano«, = zdrava duša v zdravem telesu.

Vse se giblje in dela, da se mladina tudi telesno okrepi. Zato priporočamo vsem občinam in krajnim šolskim svetom, naj skrbijo zato, da dobi vsaka šola svoj telovadni prostor, kjer se bodo gojile mladinske igre. Zlasti je dolžnost občin delati na to, da se krepi zdravje šolske mladine, ki postane steber občine, dežele in države.

Vprašanja in odgovori.

186. Županstvo občine Z.

Vprašanje:

1. V naši občini imamo podružno cerkev; zgraditi nameravamo nov altar. So pa trije posestniki, ki imajo tu posestva in uživajo tudi vse pravice v občini, — spadajo pa v sosedno župnijo (faro). Ti trije posestniki pravijo in

se branijo rekoč, da ne dajo za novi altar čisto nič, češ da spadajo v drugo faro. — Ali se jih more prisiliti, da bi prispevali za novi altar?

2. Ravno tu imamo svoje župnišče in ponavadi vedno duhovnika. Pod 1. omenjeni posestniki plačujejo zanj več kot polovico manj kot drugi, ravnotako tudi za popravila župnišča ne plačajo skoro ničesar. Prosimo pojasnila, kam naj se obrnemo, da bodo morali tudi plačevati?

O d g o v o r:

ad 1. V prvi vrsti skušajte doseči miren sporazum. — Postopajte po določbah zakona o cerkvenih stavbah, ki je natisnjen v 3. zvezku I. Pfeiferjeve ročne izdaje zakonov in ukazov za vojvodino Kranjsko. — Če uživajo dotični posestniki v občini vse pravice, morajo imeti tudi enake dolžnosti. — Če sklene občinski odbor v pokritje stroškov doklado na direktne davke, bo pobiranje itak odredilo okrajno glavarstvo, po potrebi tudi eksekutivnim potom. Višina se določi pri obravnavi po § 14.—16. omenjenega zakona, ki jo vodi politična oblast.

ad 2. Glede župnišča veljajo ista določila, kot za cerkev, torej tudi odgovor pod 1.

187. Ž u p a n s t v o o b č i n e T r.

V p r a š a n j e:

Posestnik A. namerava sezidati hišo v razdalji 7 m od sosedovega lesenega kozolca. Nova hiša bo sezidana natanko po predpisih stavbnega reda in krita z opeko. Sosed B., lastnik lesenega kozolca, ne ugovarja proti nameravani stavbi pod pogojem, če ne bo imel škode glede zavarovalnine, ker bo zraven kozolca stala nova hiša. — Vprašanje je: Ali je sosed B. dolžan naznaniti nameravano novo stavbo zavarovalnici? — Ali bo moral plačevati višjo zavarovalnino? Ali more oziroma je-li upravičen kaj ugovarjati proti nameravani stavbi?

O d g o v o r:

Sosed B. je pravi čudak. Saj vsled zidane in z opeko krite stavbe ne bo za kozolec večje nevarnosti, ampak ravno nasprotno: vsled kozolca za hišo. Svobodno bi mu bilo ugovarjati, a ogledna komisija zadevo lahko reši že na licu mesta. Sicer pa v smislu § 72., točka 12, glede olajšav stavbnega reda ni nikake ovire, da ne bi stal kozolec v navedeni razdalji od hiše. V ostalem pa itak sami pravite, da bo hiša sezidana natanko po predpisih stavbnega reda, torej sploh ni povoda za ugovor. — Spremembo naj sosed le naznani zavarovalnici. Ne moremo pa mi povedati, če bo ta zvišala zavarovalnino. — Po našem mnenju ni za to nikakega povoda, ker se nevarnost za kozolec ni povečala.

188. Ž u p a n s t v o Š m. o k r. K.

V p r a š a n j e:

Ali se v Dalmaciji tudi pridobi domovinstvo z desetletnim nepretrganim bivanjem v tamošnjem kraju?

O d g o v o r:

Dalmacija spada med kraljestva in dežele, zastopane v državnem zboru, zato veljajo določbe desetletnega bivanja v smislu § 2. zakona z dne 5. decembra 1896 drž. zak. št. 222 tudi za Dalmacijo. — Domovinstva v smislu tega zakona ni mogoče pridobiti v krajih, ki spadajo pod ogrsko krono.

189. Ž u p. u r. S v. K u n. n a P o g.

V p r a š a n j e:

Velika potreba v našem planinskem kraju je dobava vode za ljudi in živino. Zlasti sta 2 okolici B. in Č. brez vode. Napeljati bi se dala voda po ceveh več 100 metrov daleč iz planine. — Ali smemo upati na državno in deželno podporo, ako napravimo načrt in proračun, da se odpomore nujni potrebi?

O d g o v o r:

Mi sicer ne vemo, v koliki meri deli podpore štajerski deželni odbor, vsekakor pa ta lahko izposluje podporo od deželnega zbora, če je potreba očitna in če prizadeti kraji ne morejo z lastnimi sredstvi napraviti vodovoda vspricho velikih stroškov. Podpora države bo vsekakor odvisna od deželne proporcijonelno. — Prošnje morajo biti opremljene z natančnimi načrti in proračuni in z načrtom glede pokritja stroškov ter zagotovljenih prispevkov.

190. Ž u p. u r. S v. K u n. n a P o g.

V p r a š a n j e:

Že 10 let prosimo, naj se napravi okrajna cesta k Sv. K. — Cesta je nujno potrebna, zelo važna za promet in lesotrštvo naših planin. Tu se nahaja trgovina, posojilnica, pošta i. t. d. — Občine plačujejo za vse ceste v okraju, pa nimajo nobene koristi. — Kako nam je postopati, da dosežemo okrajno cesto?

O d g o v o r:

Kakor Vam je gotovo znano, se dele po cestnem zakonu za Štajersko z dne 23. junija 1866, dež. zak. št. 22 javne neerarične ceste razven v občinske še v okrajne ceste prvega in drugega razreda. — Brez dvoma že imate do imenovanega kraja občinsko cesto, ki naj bi se preuredila v okrajno cesto. — Če želite ono druge vrste — je kompetenten okrajni zastop. (§ 14. navedenega zakona). Za okr. cesto I. razr. pa je treba deželnega — sankcioniranega zakona (glasom postavé z dne 17. dec. 1874, dež. zak. za Štajersko št. 1 ex 1875).

Obrnite se v prvem slučaju na okrajni zastop, da stori tozadevni sklep, — sicer pa na deželni zbor, če hočete doseči okr. cesto I. razreda. Ta dovoli tudi subvencijo iz deželnega fonda. Sicer pa morajo ceste napravljati in vzdrževati posamezni okraji.

191. Ž u p. u r. S v. K u n. n a P o g.

V p r a š a n j e:

Fantje-strelci so napravili veselico v privatni hiši, kupili vina, napravili »bal« z muziko in plesom na dan žegnanja — vkljub prepovedi cerkvenega predstojništva, ki je oznanilo, da se sv. opravilo prepove, ako se napravi »bal«. — Kako naj županstvo to zabrani, oziroma kaznuje, če se je zgodilo brez licence?

O d g o v o r:

Fantje bi bili morali na vsak način prositi pri županstvu za dovoljenje, da smejo imeti godbo in ples, četudi v privatni hiši. — Morda so to storili, a županstvo ni dalo dovoljenja? — V tem slučaju so tem bolj kaznjivi. — Pravico kaznovati jih ima občinski kazenski senat, ker spada prestopek med prekoračenja policijskega reda krajevne policije, torej v lastno področje občine. — Svobodno Vam je dogodek naznaniti političnemu oblastvu, če morda županstvo noče poseči vmes. — Prepovedati plesnih prireditev pa cerkveno predstojništvo ne more; taka prepoved rodi le prerada protiodpor iz nagajivosti.

192. Ž u p. u r. S v. K u n. n a P o g.

V p r a š a n j e:

Pri podružni cerkvi v R. je imel M. K. gostilno ob času cerkvenega žegnanja. Hiša je zgorela; nato je M. K. prodal posestvo. Ob letošnjem žegnanju pa je prišel sin prejšnjega posestnika. Točilo se je med službo božjo. Pijani ljudje so motili popoldansko službo božjo. Je-li bil sin M. K. opravičen, da sme točiti.

O d g o v o r:

Mi ne vemo, če je bil sin prejšnjega posestnika opravičen točiti ali ne. — Gotovo ne, če je imel oče koncesijo ali vsakokratno dovoljenje za-se na svoje ime.

Mogoče pa je, da je dobil sin tako dovoljenje od politične oblasti. To pa lahko izveste gotovo pri županstvu. Brez dovoljenja seveda ni smel točiti. — V takih slučajih Vam le svetujemo, da se obrnete naravnost na okrajno glavarstvo ter mu obenem poročate glede motenja službe božje.

193. Županstvo občine L. pri M.

Vprašanje:

Pod našo občinsko cesto se je zrušil breg tako, da je tudi nekoliko občinske ceste poškodovane. Lastnik brega noče popraviti in je sedaj nevarnost, da se tudi cesta zruši. — Ali je dolžna občina breg popraviti ali lastnik brega?

Odgovor:

Po točki 4. § 14. cestnega zakona z dne 28. julija 1889, dež. zak. št. 17 je dolžnost občin odstranjevati po vremenskih nezgodah prometu provzročene zadržke. Ker mora župan vsled deželnega zakona z dne 26. septembra 1874 dež. zak. št. 27 izvrševati tudi cestno policijo, je njegova dolžnost skrbeti za to, da se cesta takoj popravi. Menda ne bo treba urediti celega brega; drugače pa županstvo lastnika lahko prisili, da sodeluje pri popravilu, — zlasti ker je to tudi v njegovem interesu.

194. Gosp. I. R. v št. J.

Vprašanje:

Ali moram od žganja, katero rabim v svojo korist in dajem svojim voznikom, ki mi dovažajo pivo brezplačno, tudi plačevati deželni davek?

Odgovor:

Deželni davek na žganje sploh ne obstoji, pač pa plačujete občinsko naklado na žganje. Te pa ne morete biti oproščeni, tudi ne od žganja, ki ga rabite morda za lastno vporabo. — Davek na žganje je konsumni davek; oproščenje pa je le takrat mogoče, ako se rabi žganje (špirit, i. t. d.) v obrtne namene, razsvetljavo i. t. d. — Vsega tega pa v Vašem slučaju ni, torej morate plačevati kakor konsumni davek — tako tudi občinsko naklado.

195. I. H. v Ž.

Vprašanje:

Pri nas vozi pogosto z motorjem neka oseba po enokolni občinski poti po sredi polja. Kdo naj se umakne na njivo: voznik z obloženim vozom ali oni z motorjem? Kaj naj v tem slučaju storimo?

Odgovor:

Če je kaka nevarnost, da bi se na primer plašila živina ali provzročila kaka škoda, ima župan kot načelnik krajevne policije pravico poseči vmes. To stori lahko tudi orožništvo, ki naj ovadi zadevo na okrajno glavarstvo; sicer pa lahko storite to sami. — Po našem mnenju voznja z avtomobili in motornimi kolesi v smislu § 1, ukaza c. kr. deželnega predsednika na Kranjskem z dne 2. julija 1904, (dež. zak. št. 11) po kolovoznih poljskih potih sploh ni dovoljena, ker pravi omenjeni §, da se smejo avtomobili in motorska kolesa voziti po vseh javnih vozniških cestah; to pa poljska pota niso. Državni zakon iz leta 1905 nima nikakih posebnih določil.

196. I. H. v Ž.

Vprašanje:

Meni je najemnik lova oziroma lovec v gozdu kakih 50 metrov od mene obstrelil psa. — Ali ga ima pravico ubiti ali obstreliti, da se žival muči? Kaj naj pri tem ukrenem? — Pes ni lovski.

Odgovor:

Lovski patent (cesarski patent) z dne 28. februarja 1786 določa v § 17., drugi odstavek: »V ta namen, (da se čuvajo lovske pravice lovskim lastnikom), smejo lov-

skega lastnika lovci streljati pse, loveče v gozdu ali na polju. Izvzeti pa so psi, ktere smejo imeti varuhi (poljski ali gozdni čuvaji), da odganjajo divjad.« — Če Vaš pes ni lovil ali preganjal divjačine, ga lovec ni imel pravice obstreliti, sploh ne streljali nanj. — Skušajte se z njim izlepa poravnati, sicer pa se pritožite na okrajno glavarstvo.

197. Županstvo obč. T.

Vprašanje:

Kaj naj stori občina z osebami, ki se ji priženejo po odgonu? Kakšne ima dolžnosti in kake pravice proti njim? — Ali je mogoče oddati delomrznega, toda za delo sposobnega mladeniča v prisilno delavnico?

Odgovor:

Občina mora odgnanca, ki je tja pristojen prevzeti, ga oskrbeti z živežem in bivališčem. Odkáže pa naj mu občina delo, ki je prikladno njegovim močem. Če se odgnanec upira in protivi delu, je občina upravičena zahtevati, da se odda v prisilno delavnico. Sicer pa morajo stariši, sorodniki i. t. d. tudi vplivati, da se dotičnika navede na pravo pot. Seveda, če ne gre izlepa, treba postopati strogo po zakonu. — Obrnite pa se v tem slučaju na okrajno glavarstvo.

198. Županstvo obč. M.

Vprašanje:

Neki posestnik kakor tudi njegovi predniki, so že od nekaj rabili neko pot, ne da bi bil to kdaj kdo branil ali prepovedal. Sedaj pa je lastnik posestva, čegar pot so rabili, to posestvo prodal, novi lastnik pa hoče pot prepovedati. Pravi, da o kaki služnosti (servituti) ni ničesar vedel in da je kupil posestvo zanašajoč se na javne knjige. Služnost pa v zemljiški knjigi ni vpisana, zato ne dopušča novi posestnik po dotični poti voziti, sklicujoč se, da ima za to prepoved po postavi pravico. Ali je to res?

Odgovor:

§ 481. obč. državlanskega zakonika pravi: »Stvarna pravica služnosti na nepremičnine in sploh na take predmete, ki so vpisani v javne knjige se more pridobiti le z vpisom v te knjige«. . . Najvišji sodni dvor je tolmačil to določbo tako, da je ne vknjižena, četudi očitna služnost proti zemljeknjiznemu nasledniku predajatelja brez moči; (odlok z dne 18. jan. 1899 št. 17.711). — Vendar pa je izjema, če je novi posestnik videl (ali sploh vedel), da se izvršuje pridobljena služnost. »Zaupanje« (zanašanje) v javne knjige se smatra kot izključeno, če bi bilo moralo biti pravo razmerje pri zadostni paznosti znano prejemniku. — Tudi v tem smislu je izšlo več odlokov najvišjega sodišča. — Seveda ne preostaje druga kot sodna pot, da se v navedenem slučaju dožene pravno stališče.

199. Obč. ur. I m.

Vprašanje:

Tukaj je veletržec z živino, ki prizadeva posestnikom veliko škode z gonjo živine. Prestopki spadajo pod sodbo občinskega senata. Temu pa prizadeva ta trgovec sitnosti, ker na noben poziv ne pride; doma je malokdaj, a se vselej tudi lahko namenoma na dan obravnave odstrani. Tako se občinski senat redoma brezuspešno sestavlja.

Vprašamo: Kaj je mogoče ukreniti proti takemu kljubovalnemu postopanju, ker na ta način on lahko občinski senat trajno za nos vodi, ako ga ne sme brez njegove navzočnosti obsoditi?

Odgovor:

V tem oziru je stvar priprosta. — Vi morate dotičnika na vsak način zaslišati. To pa Vam menda ne bo težko, saj je včasih doma, kakor pravite. Zaslišite pa ga lahko sami v občinskem uradu; zato

ni treba občinskega kazenskega senata. Ravno tako zaslišite tudi prizadete oškodovance. Kadar torej županstvo izve, da je dotični veletržec doma, naj pošlje ponj in sestavi z njim zapisnik. Potem pa naj se o priliki snide obč. kazenski senat in izreče globo v obtoženčevi odsotnosti. Temu se potem obsodba razglasi pismeno in eventualno izterja globa izvršilnim potom (z eksekucijo po političnem oblastvu).

200. O b č. u r. I m.

V p r a š a n j e :

Tukajšnja občina ima na staro šolsko poslopje v P. v zemljiški knjigi vknjiženo servitutno pravico. Bival je v tem posloju okoli 30 let cerkvenik oziroma organist v spodnjih sobah, ne da bi šolske občine ali krajni šolski svet kako odškodnino zahtevali. Le ob času stavbe nove šole je nekaj časa ondi bivalo učiteljsko oso. je; tačas pa je krajni šolski svet najel na svoje stroške bivališče za cerkvenika in organista, ki pa se je kasneje zopet preselil v staro poslopje. — Podpisani je kot načelnik krajnega šolskega sveta dognal, (? — nerazumljivo), — da se to poslopje proda, ker je sedanjí položaj za tukajšnjo občino gmotno škodljiv, — ter bi dal to poslopje najraje cerkvenemu predstojništvu v roke. Da pa izpodbije temu lastninsko pravico, ponuja občina P. 10 kron več; obeta pa prepustiti brezplačno cerkveniku in organistu stare prostore. Nam pa ta ponudba ne ugaja.

Vprašamo: Ali bi 30letno nemoteno bivanje cerkvenika oziroma organista priposestvovalo lastninsko o pravico za cerkveno predstojništvo?

O d g o v o r :

Dejanski položaj iz Vašega vprašanja ni povsem jasen. — Razvidno ni, kdo je pravi lastnik dotičnega starega šolskega poslopja: ali morda občina P., ali šolska občina, krajni šolski svet, ali kdo drugi? — Vi pravite da imate vknjiženo servitutno pravico. Ta servitutna pravica nikakor ne utemeljuje lastninske pravice, katere v tem slučaju ni mogoče priposestovati. Pač pa ostane še nadalje vknjižena servitutna pravica, a vprašanje je, če bo kupec hotel to prevzeti. Vprašanje pa je dalje tudi, kdo prodaja to poslopje, ker pravite, da občina P. ponuja 10 K več; ta občina torej tudi ni lastnica poslopja. Naše mnenje je, da bi bilo najenostavnejše, če cerkveno predstojništvo ali kdo drugi kot pooblaščenec v njegovem imenu stavi primerno višjo ponudbo, pa bo stvar rešena.

Glede priposestovanja pa navajamo določbo § 1462. občnega državlanskega zakonika, ki pravi: »Zastavljene, posojene, v shrambo, ali v uživanje dane stvari se ne morejo od upnikov, od onih ki si jih izposodijo ali dobe v shrambo ali v žitek, vsled pomanjkanja pravnega naslova, nikdar priposestovati.«

Glede priposestovalne dobe pa ima občni drž. zakonik več določil, ki so različna z ozirom na pravice, kakor tudi na predmete in osebe.

Po § 1472. tega zak. traja doba za priposestovanje, med drugimi tudi služnostne (servitutne) pravice — nasproti cerkvenim, obč. in oskrbnim, ali drugim dovoljenim (javnim) korporacijam — 40 let, če ni lastnik vpisan v javni (zemljiški) knjigi.

V Vašem slučaju pa je stvar druga, ker pravite, da imate že vknjiženo služnostno pravico, torej ta določba sploh ne pride v poštev.

Ker pa mi na podlagi Vašega vprašanja ne moremo povsem natančno precizirati odgovora, svetujemo Vam, da si poiščete pravnega sveta pri sodišču, kjer se nahaja zemljiška knjiga, ki utegne še najbolj razjasniti situacijo. — Seveda pa bi bilo najbolje, če mirnim potom med seboj dosežete sporazum.

Razne vesti.

Beljak — sredstvo proti opeklina. Najboljše sredstvo pri opeklinah ali sličnih poškodbah z ognjem — je jajce, koje ima vsaka gospodinja vedno pri roki, in sicer je najboljši beljak. — Sicer se tudi rumenjaki rabi za to že od nekdaj kot »kuhinjsko zdravilo«; — dobi se celo v lekarnah, pomešan z lanenim oljem. — Mnogo boljši pa je in bolje učinkuje jajčni beljak. — Pri opeklinah je namreč poglavitno, da se obvežejo z nečem, kar tvori takoj novo kožo in zabrani pristop zraku ter prepreči vnetje. Zato pa je najboljše rabiti jajčno beljakovino; to sredstvo je vedno pri roki in je tudi najceneje, vrh tega pa najvspešnejše.

C. kr. kmetijska družba za Kranjsko bi bila morala imeti dne 5. julija t. l. občni zbor, ki je bil sklican na ta dan. — Vršiti pa se ni mogel vsled nekíh obžalovanja vrednih dogodkov. Nekaj oseb — med njimi celo nečlanov — je z vpitjem preprečilo, da se občni zbor ni mogel izvršiti, posebno ne volitve v družbin odbor. Dotični gospodje pa so bili seveda sami ne — kmetje. Zato je popolnoma opravičena zahteva: kmetijska družba le kmetom in takim, ki se praktično pečajo s kmetijstvom, priznanim veččakom v gospodarstvu!

Konsumna društva in prodaja piva v steklenicah. V nekem konkretnem slučaju se je vprašalo ministerstvo notranjih zadev, koliko pridejo v poštev določbe glede ureditve prodaje piva v steklenicah pri konsumnih društvih. Notranje ministerstvo je sporazumno s trgovinskim ministerstvom odgovorilo na to vprašanje, sklicujoč se pri tem na postavo z dne 9. aprila 1873 o pridobitnih in gospodarskih zadrugah sledeče: »Konsumna društva so hotela iz postave z dne 9. aprila 1873 izvajati pravico, da smejo svojim članom točiti pivo, vino in žgane pijače, ne da bi bila pri tem vezana, pridobiti si tozadevno obrtno koncesijo. Notranje ministerstvo pa je — zavzemši drugačno stališče v tej zadevi, kakor izpočetka — v novjšem času izvajalo pri razsodbi predloženih mu slučajev sporazumno s trgovinskim ministerstvom nasprotno prakso. Ta praksa se opira na predpis § 92. postave z dne 9. aprila 1873 o pridobitvenih in gospodarskih zadrugah, po katerem je zadruga, ako hoče izvajati podjetje, za katero se postavno zahteva državno dovoljenje (koncesija), dolžna izposlovati si to dovoljenje. V materialnem oziru je bilo za to razsodbo odločilno, da pridejo pri takih obratih brez dvoma v poštev isti javni obziri, kakor pri enakih obratih posameznega obrtnika«. Konsumna društva morajo torej tudi imeti koncesijo za prodajo piva v steklenicah svojim članom v svojih prostorih.

Listnica uredništva: Čestokrat nam dohajajo vprašanja od oseb, ki sploh niso naročniki lista. Nema lokrat zahtevajo ravno taki, da se jim dajo posebna pismena pojasnila, pa včasih ne prilože niti znamk za odgovor.

Vsled tega izjavljamo, da bomo dajali pismene odgovore le v izvanredno nujnih slučajih in sicer le naročnikom. Uredništvo ima drugega posla čez glavo in si res ne more nalagati dvojnega dela kot brezplačno uslugo — ter podpirati one, ki ne podpirajo lista.